

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto f. 4.—
Pol leta „ 2.—
Četrt leta „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Pri oznanilih se plačuje za navadno trislošno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat

Za večje črke po prostoru in vsak p. t. 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živalskega trga kjer se nahaja tudi uredništvo. — Rokopis se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremišljenim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

Glasilo slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Naš notranji položaj

s posebnim ozirom na goriški dež. zbor.

Nij sicer naša navada, da pišemo članke izključljivo političnega zadržaja; a vendar se nam zdi potrebno, da našim čitateljem vsaj čez nekoliko časa predložimo stan naše države glede na notranjo in zunanjo politiko. Teda nam čitatelji ne bodo zamerili, če na tem mestu zopet malo politikujemo.

Ko smo pred 8. meseci pisali temu soroden članek, smo obžalovali, da so federalisti tako needini in izrekli željo, da bi se vendar uže enkrat prepričali Poljaki in Slovenci, da v državnem zboru nij rešitve.

Tistikrat je sedanje ministerstvo zmagonosno triumfiralo nad federalisti, kajti vsled izneverjenja južno-deželskih poslancev federalistični stranki in federalističnim načelom je ministerstvo dognalo postavo o zasilnih volitvah v državni zbor in ravno na tej postavi je bilo ministerstvu toliko ležeče, da je bil od nje sprejetja odvisen njega obstoj.

Smemo tedaj trditi, da so slovanski poslanci, Dalmatinci in naš Črne krivi, da še danes Auerspergi v Avstriji vladajo in Slovane na zid pritiskajo. Sum, kateri leži na onih poslancih je strašan, dalmatinski Slovani in tudi večina goriških Slovencev so svojim dotičnim poslancem izdajalstvo v obraz očitali in oni gospodje nijso bili vstani oprati se pred svojimi volilci. Edini gosp. Črne se je zdržnil svoje volilce na opravičenje klicati zaradi poslane mu nezaupnice, a v svojo še večjo sramoto. Kar je g. Črne v Sežani doživel 14. aprila t. l., to je izgled, kateri stoji dozdej osamljen v zgodovini avstrijskih narodov, to Vam je bila Katilinska obsodba. Sežanski shod 14. aprila je postal vsled tega svarilen spomenik vsem neznčajnim ljudskim zastopnikom.

Nij mogoče uganiti, katerih sredstev se je ministerstvo poslužilo, da si je pridobilo toliko odpadnikov, kolikor jih je potrebovalo, da se utrdi; zunanja stran teh sredstev so bile železnice; notranje ne poznamo, kajti korupcije ne smemo očitati nobenemu, dokler ga

ne zasacimo. Toliko pa je gotovo, da je ministerstvo federalistično stranko od tistega časa začelo pritiskati, kakor nobeno centralistično ministerstvo poprej, da je na Česko zopet poslalo silovitega Kollerja, kateri česki narod zatira na vse le mogoče načine, zapira njegove voditelje, zavira vsako gibanje naroda še celo na materialnem polju in komu nij znano, kake neuslišane reči so se godile pri letošnjih volitvah v velikem posestvu na Českem! Česka opozicija je najnevarnejša, si misli ministerstvo, če to potlačimo, potem imamo z drugimi narodi prav lahko reč.

Nij se tedaj čuditi, če je o svojem času ustavaško časopisje na vse grlo kričalo: „federalisti so potrti, česki narod je na potu spokorjenja, decembarska ustava, (ali nadvlada Nemcev in Madjarov nad drugimi narodi) je zagotavljena.“ Pa ne samo časopise, tudi ministerstvo se je letos precej po sklepu zadnje sešije državnega zbora v spomenici na Nj. Velikanstvo izrazilo, da je sedanja duvalistična ustava sklep dolžih državnopravnih homatij, da se ne sme na tej ustavi trohice spremeniti, da se je opozicija uže nekoliko udala in da se celo svojeglavni Čehi zgrevani bližajo ustavovernemu šatoru, od koder se na vse kraje blišče žarki modrosti, svobode, napredka in blagostanja. Tudi se je ministerstvo hvalilo v svoji spomenici, da se bo v bodoče katoliško-federalistična stranka odcepila od državno-pravne opozicije, ker je ministerstvo dalo višjemu pastirstvu neko zagotovilo, da se šolske in konfessionalne postavne ne bodo rabile v protikatoliškem zmislu. Slišal se je tedaj še pred dvema mesecema na celi ustavaški strani orjaški klic: „ca ira!“ (To bo šlo!)

Zdaj pa poglejmo, kako se je zabrnila vsa reč v kratkem obroku. V delegacijah je prišlo do razpora, ko je skupni vojni minister zahteval povisek proračuna za vojsko, ministerstvo je zapustila lastna ustavoverna stranka; bilo je na poskoku, pa v zadnjem hipu priskočila mu je federalistična stranka in mu zdaljšala življenje. Čudno je sicer, da federalistična stranka nij porabila ugodnega trenutka; pa naj si bode, da je hotela pokazati kroni, v katerem taboru je požrtovalnost za Avstrijo in si na ta način pridobiti zaupanje svetlega cesarja, bodisi tudi, da je hotela pripeljati ad absurdum ministerstvo in njegovo stranko, — rešila je uže v drugič ministerstvo, katero si je na svojo

zastavo zapisalo strogi centralizem in uničbo vsega, kar spominja na samoupravo, na federalizem.

Ministerstvo pa je zdaj brez prave stranke, more se mu reči, da životare in da je najslabšejša podoba parlamentarne in ustavne nedoslednosti; kakor zdaj reči stojé, visi njegovo življenje na nitki, kajti življenje po milosti sovražnikov je slabo; junaške in krepke duše ga ne morejo prenašati; tisti moške pa, ki je uživajo, nijso so več zmožni dospeti do visocih državnih ciljev. Tako so reči stale, ko so jenjale delegacije in ko se je začelo zborovanje v raznih deželnih zborih.

Zdaj pa nastane vprašanje: kako si misli ministerstvo trde kože zagotoviti prihodnost? Od vseh strani se sliši, da se hoče pred vsem zopet prikupiti ustavovercem in sicer s tem, da predlaga v državnem zboru postavo o neposrednih volitvah v taki obliki, da ne bo preveč žalila federalistov in ne zadovoljila popolnoma strogih centralistov. Za to postavo si je ministerstvo za zdaj uže izposodilo Rauscherjevo krdelce katoliške stranke, katero malo krdelce je one dni z godbo in vihrajočimi zastavami marširalo v ustavoverni tabor. Glede teh novih privržencev je vprašanje, kako se bodo ujemala njih katoliška načela z brezkonfessionalnimi načeli ustavovercev; vsled česar se lahko na prvi pogled zpozna nenaravnost in nezanesljivost one zveze. A ministerstvo obrača, federalisti pa bodo obrnili. Kako je le mogoče, da bode kak poslanec federalističnega dež. zbora glasoval za ono postavo, ki namerava deti ob vso veljave dež. zbora ter je degradirati do administrativnih skupčin.

Postava o neposrednih volitvah v drž. zbor nij nič drugega, nego atentat na ustavo samo in na avtonomijo ter zgodovinsko in natorno pravo avstrijskih kronovin. In oni, ki se hvalijo, da so ustavoverni, hočejo sami ustavo prelomiti, kakor so to uže lani storili s postavo o volitvah za silo. Kje je doslednost, kje je politična poštenost? Dasiravno so se ustavoverci zibali v neskrbi glede letošnje sešije dež. zbora, se je vendar rč drugače zasukala in uže deželni zbori bodo, kakor se kaže, ministerstvo hudó pritkali.

Prvi zbor, ki je stopil v vojno črto proti ministerstvu, je tirolski. Na Insubrski univerzi se je prezrla

LISTEK.

ČRNI MAČEK.

Priprovedka Amerikanca Edgarja Alena Pu-a.

Pripetljaj, ki vam ga hočem razodeti, — čudovit je res, pa tudi pripost takó, da nihče ne bode rad veroval v njegovo resničnost. Sam čutim, da bi neuspšno bilo vero iskati tam, kder čutje samo neče, da bi pričalo resnico. Pa nijsem oblašnel, tudi senjá se mi ne; ali kakor gotovo bi rad umrl uže jutri, tako rad bi denes se svoje duše zavalil breme, ki mi jo mori.

Najpopreje želim svetu razkriti nekeve domače zadeve. Njih nastopki so me napolnili s strahom, mučili so me — uničili so me. Jaz sem se jih zmérom bal in otresal, drugim bodo strašni, celó nemogoči se jim bodo zdéli. Utegne b. ti kedo, kemu bode to, kar razodenem, kaj prav navadnega; kedo, ki to popiše blagostnejše in z manjšo strastjo, in ki mu bodo okolnosti, katere drhteč pripovedujem, navaden tok natornih zmujav in nastopnikov.

Ko sem bil še otrok, poznali so me, da sem bil poslušen in dobrončen. Srca sem bil mehkega tako, da so se mi za tega délj posmežavali tovariši in sošolci. Posebno sem ljubil vsakojake živali, zató sem jih vse polno imel doma. Gotovo sem zmérom bil pri njih — in srečen sem bil vselej, kedar sem imel priliko, da sem jih gladil in krtačil.

Čem starejši sem bil, tem korenitejša je ta strast rastle v meni. Kedor se je zaljubil v svojega zvéstega

psa, njemu nij treba razodévati, kakov užitek je to. Iskrena ljubav, polna žrtovalnosti, taka ljubav nerazumne živali ima zmérom nekaj, kar neposrednje na srce govori človeku, ki je več potov imel priliko, da se je preveril o jalovem prijateljstvu mnogih razumnih stvari.

Oženil sem se bil svoja mlada leta — in na veliko radost sem videl, da tudi moja soproga veselí živalstvo. Ko hitro je bila izpoznala, da ljubim domače živali, precej je mnogo nakupila jih, katere je menila, da so mi najljubše. Kmala sva imela polno ptic, zlatih ribic, lepega psa, belega zajca, opico in — mačka.

Ta maček je bil jako velik in lep, vés črn in ne navadno čil. Moja soproga, kader je govorila o njem, vselej se je zagotavljala, da so vse črne mačke skrivne čaralnice. S tem pa ne trdim, da je moja soproga verovala v to ročenje, in da me kedo povpraša; zakaj omenjam to, moral bi priznati, da le zató, ker mi je na um prišlo.

Pluton — tako je bilo ime temu mačku — Pluton je bil moj ljubček. Z njim sem najraje igral. Sam sem ga redil, pa tudi maček je zmérom hodil za menoj. Težko mu je bilo ubraniti, da nij za menoj šel celó izpod strehe.

To prijateljstvo je trajalo nekoliko let. Ali nesreča — pravnost se mi je do čela promenila: postal sem suženj demonu, ki ga imenujemo — pijanstvo. Dan za dnevom sem lul hodobnejši, srditejši, razdražljivejši, manje in manje sem se menil za druge. Nevredno sem se vel ob soprogo, naposled sem jo celó pretepal. Samo ob sebi se zna, da so tudi ubo-

ge živali morale trpeti zaradi mojega hudobnega srca. Pa ne to, da sem jih zanemarjal, temuč tudi mučil sem jih. Le Pluton, ta je bil izimek, z behim zajcem, z opico in s psom pa sem dosta grdo delal kader em mi, če prav nevedoma prišli, pred oči.

Moja strast je rastle in rastle — pa katero je več gorje od pijanstva? — Naposled je vrsta prišla tudi na Plutona, ki nij bil več mlad, torej je tudi bil čmeren, — naposled, dejal sem, prišel je na vrsto tudi Pluton, da skusi, kaj je moja hudobnost.

Neko noč pridem iz krčme, v kateri sem navadno pil, a maček priprade k meni. Jaz ga porinem od sebe, ubogi maček pa, kar se je hotel braniti, ogrebe me po roci. Mene jeza zgrabi, nijsem se mogel zadržati. Kakor bi bila duša pobegnila mi iz telesa in hudobni duh bil obvladal me, tako se mi je razpalila vsaka žilica.

In kaj sem učinil?! Potegnem nož iz žepa, odprem ga, zgrabim jeznega mačka za vrat in izvrtam mu meni nič — tebi nič: eno oko.

Sramujem se tega zdaj, ko pripovedam to surovost, in vés se tresem.

Ko se zjutraj vzbudim — ko sem bil prespal poprejšnjega večera pijanost, grozo mi je zadajalo zlodejstvo, ki sem jo bil učinil, — čudo, ker mi duša nij stehnila. Novič sem se vdal pijančevanju — in kmalu mi je iz mislij izginil spomin na ta gadjí čin.

Maček je prav kmalu ozdravel. Jama, v kateri nij bilo oka, strašna je bila, ali bila je podoba, da uboga žival nijma več nikakovih bolečin.

Iz početka me je bolelo, ker mi je mrzka bila ži-

filozofska fakulteta pri volitvi univerznega dekana; 30 poslancev je zaradi tega interpelovalo vlado in žugali so z iztopom, če vlada te reči povoljno ne reši, in ker ima omenjeni dekan virilni glas v dež. zboru, nij hotel niti dež. glavar od njega sprejeti obljube, češ, da je njegova volitev neveljavna. Iz tega tedaj nastane resen razpor med vlado in tirolskim zborom in nekteri listi pravijo, da bi moralo ministerstvo uže samo zaradi tega postavoloma, katerega se je njegova storilo, odstopiti. Nadalje pišejo „Tiroler Stimmen“, organ tirolskih federalistov, da narod pričakuje od njih, da ne gredo več v državni zbor čez reko in kakor se iz dobrih virov izve, bodo Tirolci stopili na pot pasivnega upora po vzgledu Čechov. Drugo zausnico dobi ministerstvo v galicijski dež. zboru, kder je knez Čartoriski, odločen federalist, navedel adresu, v kateri se bodo še celo poslanci prijavili za avtonomijo svoje in družih dežel, ter odločili tirjali rešenja tolikokrat zavlečene poljske resolucije.

V češkem iz moravskem zboru so se federalisti, ali prav za prav Čehi odtegnili zborovanju. V sileskem zboru je slovanska manjšina energično protestovala proti nemškemu gospodarstvu in zahtevala enakopravnost jezikov. Tudi v koroškem zboru je poslanec Einspieler zahteval, da se slov. narodu dadó narodne pravice, ter da se vsaj zapisniki izdajajo tudi v slovenskem jeziku. Nij se bati da ne hodo tudi vrli slovenski poslanci v štajerskem zboru povzdignili svojega glasu za teptane pravice svojega naroda.

Kaj pa v deželni dvorani v Ljubljani, v glavnem slovenskem zboru? bo uprašal vsak slovenski rodoljub. Dasravnó počasi, se vendar tudi v Ljubljani nekaj kuha. Uže se ališ, da hoče narodna večina izročiti preiskavo volitev Kalteneggerja in Suppan-a posebnemu odboru, in če zbor zavzre obé volitvi, bo le ministerstvo še v večji zadregi, kakor je zdaj vsled postopanja tirolskega zbora, ker Kaltenegger je po sedanjem ministerstvu iz manjšine zbrani deželni glavar in blamaža bi bila neizmerna, če bi moral kot tak zapustiti deželno dvorano. Nadalje se je najdaj, da bode dež. zbor kranjski tudi letos obrnil se s posebno adresó na Njegovo Velikanstvo, da se pritoži čez krivice, katere se delajo slovenskemu narodu po ministerstvu in njemu privrženi birokratični manjšini, tako nedosledni, da je prišla letos zopet v tisti zbor, katerega je lani proglasila za nepostavne in s protestom zapustila. — Mi kličemo tedaj kranjskim poslancom: Hajdi na noge! Čas je ugoden, če začnejo vsi federalisti edino in odločno postopati, bo v kratkem konec nenaravnega stanja v Avstriji! — Konečno pa se moramo ozrati na naš goriški deželni zbor.

Letos so v našem zboru jenjali prepričani zaradi ravnopravnosti slovenskega jezika; Italijani so se morali vdati odločnim in pravičnim tirjatvam slovenskih poslancev. Ker je tedaj jenjal prepričani zaradi jezika, ker nij vlada predložila zboru nobene važne postavbe, in ker tudi naš slavni dež. odbor se nij po rudi, da bi izdelal kakih važnih predlogov, je letošnja sezona jako mrtva in čudili se bodo čitatelji, če j m povemo, da je po prvih dveh sejah večina poslancev odšla na dom, da se še v odsekah malo ali nič ne dela in da nij tako hitro pričakovati kake javne seje. In vendar so zdaj tako važni časi, da bi morali naši poslanci pogostoma posvetovati se, kaj bi bilo storiti, da se po možnosti odvrne deželni zborom in deželni samoupravi preteča nevarnost. Naši Italijani so sicer jako

nezanesljivi federalisti, pa vendar se boje nemške centralizacije, kakor mi Slovenci, vendar želé tudi oni narodnih sol, in sploh povzdigo goriške grofije na podlagi svobodnega razvitka in največje avtonomije.

Da je temu tako in da tudi italijanska liberalna stranka (ne Pajerjeva, katere je skoz in skoz ministerielna) sluti nevarnost po centralizaciji vsled namer sedanjega ministerstva, nam pokaže „La nostra dieta“ v 90. številu „Isonta“, glasila te stranke, v katerem se bere med drugim: „Zaznamovati hočemo, da še to malo avtonomije, katero je uživala naša dežela, je v nevarnosti da bode požrta po nenasišljivem centralizmu. In mi tedaj od naše strani slovesno protestujemo proti takemu početju, zaznamujemo ga kakor oskrambo naših najsvetejših pravic, katere nam zamorejo biti vzete le s silo.“ Nadalje opominja „Isonto“ italijanske poslance k odločnosti in delu, ker narod pričakuje rešenja mnogih važnih vprašanj itd.

Evako kakor „Isonto“, tudi mi opominjamo naše poslance, da vestno stražijo deželo pred pretečo nevarnostjo, ter da odločno postopajo proti ministerstvu, ki namerava z direktnimi volitvami izpodčeti našemu zboru eno najvažnejših pravic, ter pokopati samoupravo naše dežele in svobodo obeh narodnostij v prid nemškemu centralizmu.

V takem položaju bi bila edinstvo na svojem mestu in obema strankama italijanski in slovenski priporočljiva, kajti obé imate, tist-ga sovražnika in obe narodnosti morate protestovati proti germanizaciji. Adresa na Njegovo Velikanstvo, v kateri sestane dežele našlika in protestuje proti vsakemu atentatu na deželne in narodne pravice obeh narodnostij je v resnem položaju edino sredstvo, da se ugodno upljiva na oba naroda, na krono in tudi na oba državna poslance, katere sta dozdej na Dunaji v klubu tako znanih „Südländerjev“ podpirala ministerstvo in tako tudi en žrebclj zabila v rako, v kateri se ima pokopati avtonomija dežel in svobodni razvitek narodov v Avstriji živeti. To za danes v pomislek onim d-ž. poslancem, katerim gre v resnici za blagor po njih zastopanih narodov in za zmago pravice ter za rešitev Avstrije!

Narisali smo s tem politični položaj naše polovice države. Vkljub temu, da so se centralisti zibali v sigurnosti nasproti deželni zborom, se je vendar začel prvi naskok na ustavoverski tabor nže iz deželnih zborov in če to ministerstvo tudi zdaj še ne pogine, bo vendar njegovo stanje od dne do dne nezdružatnje postajalo, kajti zdaj stoji pred alternativno: direktne volitve in pasivni upor vse federalistične stranke, ali pa nastop novega pota v spravičnem smislu, kar bi mu popolnoma izneverilo lastno ustavaško stranko, in teško pridobilo federaliste, kateri ne morejo imeti zaupanja v vetrnjaško ministerstvo. Ministerstvo brez vse stranke pa je parlamentarno protislovje in ne more dolgo poslovati. Zmedenost notranjega položaja pa mora tudi krono na eličati in potem, ko je krova sama zadaj čas poskusila, koliko se zamore zanašati na patrijotizem ustavovercev, se je najdaj, da bole ona sama konec storila zmešnjavi in poklicala novo ministerstvo sprave, da se nadaljuje, kar se je začelo pol Hohenzwart-m.

Naj tedaj ustavoverci počinjajo, kar hočejo, odbila je ustavovercem njih zadnjaura in uzeli bodo lahko se seboj prepričati, da Avstrije nij v njih taboru.

Čitalnice.

Naše čitalnice žive in se lepo razvijajo. Dokaz ste nam bili besedi v Črnicah in Rifenbergu, prva 27. oktobra i druga 3. novembra. Obé ste bili različni in opaziti moramo, da je sploh velika različnost pri naših besedah na deželi. To je ne samo zanimivo, ampak dokazuje tudi dušeno gibčnost raznih dotičnih odborov. V Črnicah je bila ta posebnost, da sta dva domača posestnika z odra govorila, da sta govorila o napredku spleta in o napredku v kmetovanji posebej. Govor je go. Faganelj-u in Lebanu lepo in naravno tekel, Predstavljalo je mnogo oseb 2 igri in zadovoljni smo bili zlasti z gosp. učiteljko. Pevci so ubrano peli, navestujemo pa, naj si pridobé še enega tenora, kajti eden je premalo za tak zbor. Po besedi je bilo pri večerji prav živahno. Rifenberčani so se skazali pa s tem, da so naj h izvrstno vojaško godbo iz Gorice; ki je pred odrom godla, kakor je le v mestih navada. Pa ne da bi bili same trompete ali celo boben slisali, nego godbo na glasli so imeli in znani umeteljnik na spevorog (flügelhornist) je tu li svojo umetnost izkazal. Pevci imajo lepe doneče glasove ali nikdar menda niso še na odru tako dobro pevali, ko ta večer. Deklamacije in igre so se tu kakor v Črnicah prav dobrovršile, in smijali smo se dosta, opominjati moramo pa vendar, da pri deklamovanji in igranji večina pre hitro govori. To nij prav; saj v tudi v navadnem življenju ne smemo hitro govoriti, da nas drugi razume. Le v jezi in kedar jih silni občutki razdražijo, hitro ljudje govore, tedaj pa tudi na glas, in vse to velja na odru.

Po besedi so bili pri večerji kaj veseli in g. dr. Lavrič se je poprjel te prilike, da je navzočnim razlagal nekaj o solah sploh in o novih postavah in potem je razvil, kakov pomen ima *sold na šole* (Schulpfening), katerega pobirajo na Nemškem in uže tudi na Kranjskem za uboge otroke, katerim ne morejo starši kupiti peres, papirja in celo bukev ne. Zato so si zmislili možje, ki mladino in šolo ljubijo, pomagati ubogim otročičem s tem, da zbirajo pri vsaki priložnosti, v krčmah pri svatbah, zlasti pa pri besedah *sold* za šolo. Kečor huče, ga da, pa več ko en *sold* se ne vzame, da se lepa ta navada kmalo ukorenini, in da si lahko vsak pripravi to veselje. Tako se lahko pomaga tem otročičem, in narodu, kajti tudi pri ubogih se nahaja dosta talentov, in majhen naš narod potrebuje vseh dobrih glavic. Vsi so to misel odrobavali in obljubavali, da bodo tako delali. Na to je D.r Lavrič okrožnik vzel, k vsaki mizi stopil in vsak je veselega srca dal svoj *sold*. Gotovi smo, da bode to mej nami navada postala, kajti Slovenci so sploh milodarno. Menimo da z vsem tem da smemo zadovoljni biti z našimi čitalnicami. Poročati moramo dalje, da smo opazovali povsod, kder so čitalnice, da so ljudje za šolo vneti, da hočejo le dobre učitelje imeti, torej naj vsak domoljub skrbi za čitalnico, kajti um bistrijo narodu in skrbe tako tudi za mladino ki potrebuje šole.

Po vsem tem je očividni napredek po vseh krajih, koder se Slovenci zbirajo v taka bralna društva. Njih korist je še boljše prepričavna, če te vasi primérjamo s kraji brez čitalnic. Tam je še zmerom vse pušto brez duševnega življenja. V Šmartnem n. pr. izvrstnega učitelja celó nijso hoteli sprejeti, češ, da njih otroci ne potrebujejo takega poduka. Gotovo, brez takih narodnih izobraževališč, brez knjig in časopisov bili bi še zmi-

val, ki me je tako ljubila nekodaj. Toda kmalu mi je obvladalo drugo čutje; to čutje je bilo besno a ko izpoznam, da moram onemoči, potlé stoprv sem bil prav trd nesrečnež.

Modroslovstvo se ni najmenj ne peča s to grešniško trdokornostjo; a kakor gotovo sem preverjen, da je trdokornost prautje človeškega srca, ki človekovi naravi daje pravo in značaj.

Kedo izmej nas nij učinil sto potov ničesar zaničljivega ali gredga samo za tega délj, ker je znal, da nij treba učiniti ničesar takega: To znamo vsi, da nas vlada oholest; da grešimo na to, kar imenujemo zakon, pa le za tega délj, ker nam zakon prepoveduje. Ta duh grešniške trdokornosti mi je zažagal, da mi gorje naloži na dušo. To doslé neumljivo gorje naše duše, da sama sebe muči, da sama nasprotuje svojemu bitju, to me je gnalo, da sem prenapolnil mero zaščijive krivicičnosti do ubovega mačka.

Nekega jutra mu do céla hladan zadrgem vzvico okrog vratu in obesim ga na drevo.

Resnično jokati sem jel, ko sem nesrečnega mačka videl, da visi, kajti bolela me je njegova osoda: jezilo me je to, plakal sem, resnično, zato ker sem čutil, da sem se pregrešil, česar mi neizmerna milost usmiljenega, pa tudi vseobčega Boga ne bi bila mogla odpušiti nikakor tako lahko, — nijsem snel ubovega mačka.

Tiste noč, potem, ko sem bil učinil to zlo, probudil me krič, da gori. Zavese pred mojo posteljo so se povetile vse. Le s težkoma smo srečno plemenu ušli jaz, sopoga in služnica. Vse je izgorélo, le jaz sem ostal z največji obupnosti.

Najsem zmóčen tako, da bi iskal kako zvezo mej svojim zločinom in to nesrečo. Razodavljem le to, kako

so se dogodjaji vrstili in nečem, da preskočim kak krožec na verizi. Zjutraj idem na pogorišče. Vse zidovje se je bilo porušilo, samo en zid je bil ostal. To je bil srednje velik zid, tenak, omet za njem se je bil vzdražal, zato ker je bil iz mavca in trd.

Okrog zida so stali ljudje, gledali so ga jako pazljivo in žalostno. Slisal sem, da so omenjali: „To je čudno! To je znamenito!“ — Kar je močno vznemirilo moje izvedavost.

Stopim bliže, ter na belem zidu zagledam polu — grbasto, grdo mačko prikazen. Ta podoba je bila res čudivita. Pa še več! Mačka prikazen je okrogu vrtila imela vrstico. Ko zagledam to čudo, ta strah — drugače ne morem imenovati te prikazni — nijsem mogel načuditi se, pa tudi mojega straha nij bilo še dosta. Naposled se razvedrim in jamem to premišljati. Predno je bil o-genj prikazal se, visel je maček na sosednem vrtu. Ko je bil krič vstal, takoj so ljudje privreli na vrt, kdér je gotovo kedo snel mačka in skozi odprto okno vrget ga v mojo sobo, za bi me izbudil. Ko so se zidovi razrušili, pritsnili so bili mačka na čvrsti omet iz mavca, vsled česar je vstala tista prikazen, ki je bila mi pred očmi.

Če prav sem s tem bil pomiril svoj razum, nijsem upokojil svoje vesti. Ta dogodek je neizbrisljivo zname-nje bil utisnil v mojo dušo. Po nekaj mesecih se mi pred očmi pokaže mačkova podoba — in po njeni prikazni sem često čutil nekako kesanje. Naposled mi je bilo žal, ker sem bil zadavil mačka, in po krčmah, v katere sem zahajal, pazil sem, da najdem kakega mačka podobnega ranjkemu mačku, da bi ga namestil z njim.

Nekega večera sem zopet poluvinski sedel v krčmi. Nenaadoma zagledam nekaj črnega na veliki posodi, napolnjeni z rakijo.

Uže popreje sem nekoliko minut gledal v sodec:

čutil sem se, zakaj tistega predmeta popreje nijsem zapazil na njem. Stopim k njemu in dotaknem se ga. To je bil črn, jako velik maček, ki je na vsem sveti bil tak, kakoršen moj ubogi Pluton, le da je na prsih imel veliko, nejasno belo pogo.

Ko sem se ga il dotaknol, vstal je, začel muzati. se ob mojo roko — in na vso moč je predel. Podoba je bila, kakor bi mi bilo jako ljubo, ker sem ga miloval. Tedaj sem vendar našel, kar sem iskal.

Hotél sem mačka kupiti od krčmarja, ali krčmar nij nič maral zanj, ker, kar je sam dejal, popreje nij znal, da je v hiši, in tudi videl ga nij nikoli.

Neproneboma sem gladiil mačka, a ko sem odhajal domov, hotel je tudi maček iti z menoj. Nijsem mu branil tega; na poti sem se mnogokrat vstavil — in gladiil sem ga. Na mojem domi se je kmalu udomačil, kmalu je bil tudi moje soproge ljubljeneč.

Kar se tiče mene, moja ljubezen do njega nij trajala dolga časa. Do céla drugače je bilo vse, — drugače nego sem se nadejal, sam ne znam, zakaj se mi je tako gnjusila udanost, ki je kazal mi jo maček neproneboma. Kmalu se je moje gnjušenje promenilo v mrzkost. Kdér koli sem mogel, ognil sem se mačku, da pa nijsem mučil ga, zadržalo me je samo to, ker sem se spominjal poprejšnjega prekrutega čina, ki sem se ga aramoval. Nekoliko časa takoj iz početka nijsem tolkel mačka, tudi drugače ga nijsem mučil, ali čem dalje, tem huje se mi je gnjusil, da sem se ga ogibal, kakor kuge.

Kar je mrzkost v meni bilo probudilo, to je bilo to, ker sem videl zjutraj, ko sem ga bil popreje ta večer pripeljal domov, da tudi njima enega oka. Moji soprozi pa je maček prav za tega délj tem bolj bil po všeči.

(Konec prih.)

rom ko popreje našim nasprotnikom v zasmeh in zaničevanje. Zdaj pa smo vendar dospeli do tega, da morajo naši nasprotniki v poštev nas jemati in nas spoštovati. Ali to je še premalo, pravemu človeku in pravemu narodu je skrbeti, da ga drugi časte in tudi to pridobimo, ako homo vse moči napinjali in ako se bodo pridno učili vsi stanov. Jačiti jih mora misel, da delajo s tem sebi in domovini v korist.

Kaj nam je pa pomagalo do tega, katerim uzrokom se imamo zahvaliti? Trije so ti uzroki. Prvi je, da smo že nekaj let brali, pisarili in se učili, in da smo to storili v narodnem jeziku. Dokaz je lehak. Tudi poprje smo imeli šole v deželi, toda v nemškem jeziku je se učilo in pisalo vse. Vprašamo pa, kedaj ste kmetijski starejši Slovenci slišali, da so kmetijski fanje in dekleta stopali na gledališčne odre, da so fantje pevali v lepem četveropsevu, da so kmetije javno govore govorili, ali da so izsolani kmetije časopise brali. Nikdar se n'j kaj takega čulo. Nasprotno se je slišalo in videlo, da n'j bilo opasila (sagre) brez tepeške, rajevali so se in celo pobivali skore pri vsakem ljudskem shodu.

Drugi uzrok je svoboda. Ako človek sam za se pametno dela in skrbi, avoj je. Veseli se potem in ponosen je najmanjšega uspeha, zato dela rad.

Tako je tudi pri narodu. Mi uživamo sicer malo svobode, a smeli smo za se toliko delati in skrbeli, kolikor smo že storili, in to je vendar nekaj. Da, še veliko je, če nas primerjamo s sužniji našimi predci, ali pa z našimi podložnimi očetmi. Velik razloček je celo mej našimi kmeti, ki so svobodni lastniki svoje zemlje in mej revnimi koloni na laški meji. In tako je res, kar je trdil neki francoski govornik, da je en svoboden človek več vreden nego sto sužnili.

Tretji uzrok je trdna volja, s katero smo dozdej delali. V vsakdanjem življenju vidimo, da ljudje brez take volje ne dosego nič, in taka je tudi v javnem življenju. Ako bomo tedaj krepke in železne volje, dospemo do veljave in časti, in n'j mamo se bati ničesa in nikoga. Naj naši nasprotniki, v svoj nemški ali laški rog trobijo, kolikor hoté, naj nas zatirajo; narodnost, svoboda in napredek na podlagi krepke volje nam bo ščit, ki nas bo ubranil vseh napadov.

Dopisi.

V Gorici 14. novembra 187. Desiravno dnevuje naš deželni parlament, vendar n'j poznati posebnega razločka v javnem političnem življenju, poprejšna leta smo se Slovenci in Italijani, če ne poprej in poznej, vsaj ob sesijah dež. zbora prav pisano gledali, a letos veja nek pomizljiv duh, Italijani se nam Slovencem saj na videz kažejo pravični in prijazni in mi smo za zdaj zadovoljni, da se našim poslancem ne stavi ovir, če hočejo govoriti v dež. zboru v svojem materinem jeziku. — Kar je rečeno glede pomirjivega duha mej Italijani in Slovenci, ne velja tudi glede slovenskih poslancev. Tista nezaupljivost in tisto svojatstvo, katero smo obžalovali lansko leto, moramo obžalovati tudi letos. Nasprotno politične težnje, narodna navdušenost pri eni in koristoslovje, pa osebna politika pri drugi stranki bode še dolgo časa ovirala edino postopanje v vsih vprašanjih, posebno vsako inicijativo in vsako odločno postopanje v korist našega naroda. Pa čemu bi peli jeremijade, saj pa naš narod po deželi dobro napreduje; politični razvoj naroda ohjema zmerom večji kroge in kakor so Kraševci letos pokazali, da so faktor v politiki, tako se je nadjati, da se bo vsi h goriških Slovencev polastila prava zavest, upljivajoča na vse poslance. Torej počakajmo časa in pravi principi bodo povsod prodeli tako gotovo, kakor gotovo je naš narod na potu napredka. Gorica ima po dolgih bojih zopet župana. Po dolgi vojski mej italijansko-liberalno ali Isončevo stranko in italijansko-vladno-katoliško, pod vodstvom Pajerja, je zadnja zmaga, razumi se, da s pomočjo vlade, katera je potrdila volitev starešinov Strekelj-na in proša barona Codelli-ja, desiravno je bila večina poprejšnega starešinstva, kateremu pristojajo po mestnem statutu pravica potrditve, volitev onih dveh gospodov zavrgla. Slišalo se je celo, da bode staro starešinstvo tožilo ministerstvo pri državni sodnji zaradi nepostavnosti one potrditve; a ostalo jo menda pri besedah, Isončeva stranka se je udala nemilostni osodi, da je zgubil mestno krmilo iz rok, kateremu teško tako hitro več pride. V saboto je bila volitev novega župana; vsi svetovalci, razen enega, so bili nazoči. Baron Codelli kot starotni predsednik skupščino s kratkem, pa jednatim govorom opominja, da voli vrednega moža, ki marsikaj zboljša in uravnja, da bode mesto na verski in moralni podlagi napredovalo.

Desiravno jo g. prošt. prav mirno in nestrastno govoril, je vendar nekatere hibe v prijazni obliki delil na poprejšno starešinstvo. Pri volitvi se je pokazalo, da je grof Goronini, bivši c. k. namestnik enoglasno za župana izvoljen. Nazoča ljudstvo je to volitev z navdušenimi „eviva“-klici sprejelo. Ravno s tako navdušenostjo je bil sprejet kratak nastopni govor novega župana. Potem je skupščina volila za 1. adjunkta g. Wiljema pl. Ritter-ja in za 2. adjunkta notarja Perinello-ta. S to volitvijo se sme reči, da je vladna

stranka p. s. oloma zmagala, in desiravno so Isončevci tudi zadovoljni, vsaj na videz, z novim županom, je vendar njih stranko zadelo veliko zlo, kajti Pajer, nad katerem si radi jeze hladé, je gospod situacije.

Slišalo se je te dni, da pride cesarica in vsa cesarjeva rodbina v Gorico, da so se v ta namen že najele razne palače; a danes se je n'j n'j pogleda in ne mora se poročati n'j gotovega. Bil je tukaj zdravnik Nj. Velicanstva in dvorni načelnik Noposa, ogle-dala sta si visoka gospoda palače in se natančno informirala glede podnebjja itd. a če sta ugodno sporočila, to je veliko vprašanje.

„Görzer Zeitung“ Gorico obsuva z listi na poskušajo; že štiri liste je izdala in vse 4 na poskušajo; pravijo, da zato toliko, ker se prva številka n'j dopadla, in ker so n'j patroni bogati. Dozdej n'j „Görzer Zeitung“ še n'j zanimivega povedala, razun to, da so glavni jeziki na svetu, angleški, nemški, francoski in španski; ruskega in italijanskega jezika za „Görzer“ n'j na svetu.

V Ljubljani 5. nov. [Izv. dop.] (I. seja kranjskega dež. zbora.) Danes ob 11. uri bila je prva seja kranj. dež. zbora.

Prislo je 28 poslancev v zbornico. Deželni predsednik grof Auersperg pozdravi zbor v nemškem jeziku, toda spodtikaje se i malo nerazumljivo, ter ob enem predstavi deželnega poslanca K. A. t. e. n. e. g. r. a kot novega deželnega glavarja, čigar volitev pa še od lanskega leta visi na niti. Vitez Kaltenecker potem v znamenje obljube poda dež. predsedniku desnico, na to prosi nemški, da ga zbor podpira v težavnem delovanju kot predsednika, pomeša nekoliko fraz v slovenskem jeziku, obljubuje, da bo vedno sodeloval za blagor domovine (nemške); končno se zopet nemški zahvaljuje Auerspergu za svojo volitev in kaže na cesarjevo podobo nad saboj zakliče mu trikratno „hoch“ i „slava“; narodnjaki zakličejo „slava“, nemškutarji pa „hoch“.

Potem Auersperg v imenu vlade obeta deželnemu glavarju svojo pomoč, prebere vladne predloge in obljubi, da pride slovenski tekst pozneje (sic!). Zdej se volita dva ravnatelja i dva verifikatorja. Izvoljena sta za ravnatelja: dr. Poklukar i dr. Zavinšek. Za verifikatorja pa dr. Costa i Dežman.

Na to dr. Razlag izroči dva predloga in sicer prvega zaradi prošnje do Njih. Vel. za pomilostenje 59 bohinskih obsojencev, kateri so se obsodili v zadnjem poletju zaradi upora pri vladnih naredbah o gozdnih služnostih po §. 68. in 69. kaz. zak. na dve i večletno ječo. Narodni poslanci in ustavoverec grof Turn podpirajo ta predlog.

Drugi predlog dr. Razlag-a obsega zahtevanje urejenja gozdnih služnostij v Bohinji, i v ta namen volitev 7. udov zbornice, ki bodo to stvar pretresovali. Narodni poslanci podpirajo ta predlog, kakor tudi grof Turn, grof Margeri, dr. Zavinšek in Langer.

Dež. glavar prebere predloge i prošnje došle dež. zboru, i naznanja da se je poslanec Karel Rud. z. o. l. povedal državnemu poslanstvu. Volitev drugega poslanca namesto njega bo dež. glavar ob primernem času postavil na dnevni red.

(II. seja 7. nov.) Ob 1/2 11 se le se prične seja. Zapisnik prve seje prebere se v slovenskem, potem še v nemškem jeziku. Predsednik oznani, da se bo odslej zapisnik vedno le v enem jeziku bral, in sicer enkrat slovensko in enkrat nemško. Proti temu nihče ne ugovarja.

Dr. Zarnik izroča peticijo občin: Trebno, Litija, Novomesto, Kostivnica itd. na Dolenjskem, da naj se cesta čez Bogenperk ne posiplje več, temuč, da se napravi nova čez lipinsko bukovoje.

Ko se dr. Bleiweis izroči peticijo Vrhnicanov za potrditev obč. volitve na Vrhniki, ter interpelacijo, da vlada ne bi dopustila c. kr. uradniku Muleju na Vrhniki, da bi se še za naprej pečal poleg svojega posla z raznimi kupčijami, in ko se oboje izroči peticijskemu odseku, prično se volitve raznih odsekov. Volijo se za:

1. finančni odsek: gg. Bleiweis, Costa, Murnik, Poklukar, Irkič, V. C. Župan, Zavinšek, Kromer i Dežman;

2. peticijski odsek: gg. Barbo, Pintar, Razlag, Zarnik, Turn;

3. poročevalni odsek: gg. Svetec, Zarnik, Tavčar, Kozlar, Langer, Rudež, Apfalter;

4. šolski odsek: gg. Svetec, Gabrijan, Toman, Bleiweis, Costa, Dežman, Apfalter;

5. občinski i cestni odsek: gg. Razlag, Murnik, Kotnik, Karol Rudež, Zagorec, Costa, Dežman, Apfalter.

Vladni predlog z načrtano postavo ob uravnavi učiteljstva pravnih razmer i poročilo deželnega odbora o tem, izroči se šolskemu odseku.

Vladni predlog, s katerim se razglašajo določbe o posredništvih v poravnano skušnjo mej prepirajočimi se strankami, se izroči občinskemu odseku.

Predlog deželnega odbora zaradi plače slugine pri sekcijah v dež. bolnišnici se sprejme.

Odsekom se izroči: poročilo deželnega odbora o zakladih različnih ustanov za 1873, i računski sklep za leto 1871; poročilo deželnega odbora i predložitev proračuna normalnega šolskega zaklada za leto 1873 slednjič nujni predlog dež. odbora, da se

oddelek posilne delalnice začasno prepusti v porabo za nornišnico.

Dr. Razlag, opravičuje svoj predlog zaradi prošnje do Njih. Vel. za 59 bohinskih obsojencev. S tehtnimi besedami utemeljuje dr. Razlag svoj predlog, i razlaga krivico, koja se s to obsodbo godi kmetom.

Njegov predlog se z veliko večino sprejme i izroči peticijskemu odseku. Dr. Razlag utemeljuje na to svoj drugi predlog o sestavi gospodarskega odseka 7. udov.

III. seja 11. nov.

Posebno važnega se n'j nič obravnalo pri današnji seji. Predsednik naznani volitve ktere so se vršile v raznih odsekih. V finančnem odseku je izvoljen dr. Costa za predsednika, Dežman za podpredsednika i Murnik za tajnika; v šolskem odseku je izvoljen dr. Bleiweis za predsednika, dekan Grabrijan za podpredsednika in Svetec za tajnika; gospodarski odsek je izvoljen in sicer; dr. Razlag z 28, dr. Poklukar z 28, Pintar z 27, Murnik z 27, Turn z 28, Horak z 27, in Krome 27 glasovi.

Predmeti dnevnega reda se večidel izročé finančnemu odseku in pretres imenovanja ravnatelja dr. Merhala v dež. šol. svet se izroči šolskemu odseku po nasvetu dr. Coste. Predsednik si pridržuje naznaniti dan prihodnje seje vsem poslancem pismeno kakor tudi prihodnji dnevni red. Zanimivega nič, vse zborovanje je pusto kakor pezdir.

Politični pregled.

Naslanjaje se na današnji uvodni članek, moramo dostaviti, da sta sta se ministra Lasser in Stremayr podala v Pešto k cesarju po dovoljenje, da sme ministerstvo postopati proti tirolskemu deželnemu zboru, kakor je ono spoznalo za dobro.

Sliši se, da je dobilo privolenje, vsled katerega bode tirolski zbor samo odgodjen, ne razpuščen in se t. o. d. potem na Tirolskem upotrebljavala postava o volitvah za silo, da se spravi nekoliko Tirolcev v državni zbor. Morda se bo ministerstvu posrečilo dobiti nekoliko Tirolcev v državni zbor; a v istih bo to presneto malo pomagalo državi, ker s tem činom bode ministerstvo pahnilo v pasivni upor Tirolce in če si bode ministerstvo s takimi palijativi pomagalo iz zadreg, bo kmalo imelo na Dunaji v lesenjaci zastop ustavoverne svojati, nikoli pa zastop avstrijskih narodov.

V Pragi, kakor tudi v Bernu in Černovicah zborujejo sami ustavoverci, ker se narodni slovanski poslanci odtegujejo zborovanju. Nemški poslanci na Českem pa so tako strašno „pravični“, da so volilni red po svoje prenaradili na škodo českega naroda, da si zagotovijo gospodarstvo čez večino.

Zdej pa lahko svet sodi, kaj da nametavajo ustavoverci in koliko svobodočutja in pravicoljubja je v njih prsih. V spodnje-avstrijskem zboru je bil stavljen predlog, naj vlada pred ko mogoče napravi in državni zboru predloži postavo za direktne volitve. Ministerstvo se zdej v resnici peča z izdelanjam te postave, vsled katere bi prišel na vsacih 50000 mestnih prebivalcev po eden poslanec in še le na vsakih 100000 kmetijskih prebivalcev, po eden poslanec v državni zbor.

Povsod le hrepenjenje po ravnopravnosti in svobodi! Ker pa se vendar ministerstvo boji na dan priti s to postavo, hoče poprej predlagati državni zboru proračun za leto 1873. in še le potem omenjeno postavo, to je znamenje velike zadrege in omahljivosti ministerstva. Kako lahko bi imeli federalisti s takim ministerstvom, ako so le količkaj edini in to morajo postati vsaj letos, ko jim gre za kožo.

Hrvatska regnikolarna deputacija v Pešti je dovršila svoje delo in izročila svoje tirjatve v posebni spomenici Ogrski enaki deputaciji.

O teh tirjatvah spragovorimo pri drugi priliki. Samo bojimo se, da jih ne bo tako sprejela ogrska deputacija in vlada, desiravno so pravične, kajti ravno zdej ko gre za poravnano, se ogrska vlada jako neprijazno kaže Hrvatom.

Tako na priliko se sliši, da pride Vakanovič zopet v Zagreb banovati in te dni je dobil Franc-Jozefov red glasoviti Žuvič, ki je kot desna roka Rauchova izdal znani „galgenpatent“ za Hrvate. Hrvatje ne smejo v Pešti iskati svoje sreče, ampak doma in v avstrijskem Slovanstvu. To jih je in jih še bo učila skušnja.

Srbsko narodno skupščino je v imenu kneza minister Blaznavac 6. t. m. sklenil; knez i ministri so se že vrnili iz Kragujovaca v Belgrad. Ruska vlada je naročila v nemških in belgiskih fabrikah

ogromno število kanonov, in ruski agenti obetajo nagrado za hitro zgotavljanje.

Kakor se sliši bode voljen zopet Grant za predsednika zedinjenih ameriških držav.

Dolžnini pozor!

Ker v kljub večkratnemu vabilu nekteri zaostale naročnine ne pošljejo, bomo v prihodnjem listu začeli tirjati jih po listnici upravnistva. — Naj se tedaj podviza, kdor noče, da ga javno ne tirjamo,

Upravnistvo „Soča“

Razne vesti.

(Nova knjiga.) G. Jože Kolman v Ljubljani namerava v slovenskem jeziku izdati zgodovino evropskih držav od druge polovice 18. st. nótro do sedanje dobe. Ta zgodovina, katero je v italijanskem jeziku spisal R. C. Walter, bode v 108. zvezkih à 20 soldov prišla na svetlo. 15% čistega dohodka je odmenjenih dobrodelnim napravam. Naroča se pri g. J. Kolmanu, ali pa pri bukvozezu Miheljaču v Ljubljani.

(Prvi sneg.) Iz Ljubljane se nam piše, da je 12. t. m. prvi sneg još pobelil. Tudi iz Gorice smo danes (13. nov.) videli prvi sneg po bližnjih gorah, tako na Sv. gori, na gori sv. Valentina i sv. Katarine. V Gorico samo se pa še nij upal.

(Vaš deželni zbor) 5. t. m. ste bili dve seji, o katerih smo uže poročali, potem nobene več. Deželni odbor in izvoljeni odseki pripravljajo zdaj tvarino za prihodnjo sejo katera bo v petek 15. t. m. o 5 uri popoldne in za naslednje. Na dnevnem redu prihod. zborove seje so-te točke: 1. Odsekovo poročilo ob vladnem predlogu zastran doneskov pokojniški denarnici, katere naj bi plačevali tisti učitelji javnih ljudskih šol, ki se premestijo iz drugih dežel na Goriško. — 2. Predlog deželnega odbora za stran razdelitve občinskih zemljišč lokavskih. — 3. Predlog dež. odbora, kako naj se uredé plače deželnim uradnikom. — 4. Predlog dež. odbora zastran plačila potnim deželnemu zdravstvenemu svetovalcu.

Poslanec grof Strassoldo je tudi prosil 4 tedne dopusta; imamo tedaj uže 3 dopustnike.

(Javna dražba) 28. t. m. od 10. do 12. ure popoldne in od 2. do 4. ure popoldne se bode prodajalo v deželni palači v Gorici na javni dražbi železje, ki se je vzelo iz nekdanje posilne delavnice goriške. Železje je raznovrstno in sploh še prav dobro ohranjeno; posebno ga je veliko, ki se lahko nepredelano za ograje porabi. Prodajalo se bode v primernih razdelkih. Klicna cena je od 4 do 6 novcev funt.

(Razpisana služba) Deželni odbor je razpisal mesto računijskega praktikanta z letno nagrado 350 gld. Prosilci morajo znati deželna jezika in nemški ter so morali dognati viši gimnazij ali višo realko; tudi se morajo zavezati, da se podvržejo enem letu računijski preskušnji pred dotično državno komisijo.

(„Bojna služba“), tista za vse naše vojake prepotrebna knjiga, katero je spisal naš rojak g. A. Komelj, je uže v drugem natisu poboljšana in pomnožena prišla na svetlo. Fantje slovenski, sezite po njej!

(Vaš rojak), Solkanec, g. Andrej Komelj, nadporočnik v Marojčičevem peš-polku st. 7. je v prav tem polku imenovan za stotnika. Bog ga živi!

Poslano.

Podpisani kot deželni poslanec, ud cenilne komisije, okrajnega šolskega sveta in cestnega odbora, se v dolžnost štev. svojim spoštovanim gospodom volilcem po našem glasilu „Soča“ poročati sledeče:

Kar se še nij zgodilo, se je zdaj pripetilo; namreč, da pri vseh starih uradih, to je, pri deželnem zboru, pri cenilni komisiji, pri šolskem svetu in cestnem odboru, se je ob enem delovanje odločilo, pri kojem bi jaz, kot Vaš zastopnik zraven biti in se za Vašo korist truditi moral. Človeku pa je nemogoče več nego v enem kraju biti, tako tudi jaz ne morem v vseh krajih nazočen biti. Če pa pogledam važnost vseh starih omenjenih oddelkov, pri kojih sem odločen Vas

zastopati, se mi vrine vprašanje, kaj mi je storiti, da izpolnim svojo dolžnost v korist svojih volilcev?

Da bi rešil to vprašanje, pretahtal sem naj prvo važnost deželnega zbora, in našel sem važne in različne opravke. Najvažnejše pa se mi dozdevajo narodnostne razmere, ki hočejo našemu narodu uničiti to, kar si je dozdaj pridobil.

Pa važna je tudi cenilna komisija, ktera ima dolžnost zemljišča ceniti, pa kateri cenitvi se bode v prihodnje postavno davek plačaval. Dalje je njena dolžnost zemljišča po vrstah urediti. Pri vršenju pa more zmerom pred očmi imeti ne le samo zemljišča ene občine ampak tudi celega okraja, dežele, in celega cesarstva. Še več, ona mora lego in podnebje vseh navedenih krajev pred očmi imeti, za to, da se bo cenitev v duhu postavne popolnoma izvršila. Tu li pri šolskem svetu nij poslovanje brez važnosti; posebno zdaj, ko gre za napravljeno preudarka za prihodnjo leto 1873. in če se pomisli, kako je ljudstvo razdrano s tem, da mora letos 52% plačevati, da si je to le trohica proti temu, kar šolska postave zahteva. Tudi pri cestnem odboru gre za denar in naklade, katere morajo veliko o njih trpeti brez posebnega vžitka. Tedaj povsod je važnost, povsod bilo bi potreba biti.

Ker je bilo postovanje cele cenilne komisije v dejanji, obrnil sem se s prošnjo naslanjanje se na postavno in podlago ministerskih inštrukcij, po katerih se mora delo komisije tako odločiti, da zamorejo udje tudi svoje opravke opravljati; obrnil sem se tedaj do gospoda (predsednika cen. komisije, da bi, dokler traja deželni zbor, potovanje nehale.

Po zdatni podpori gospoda barona Tako-ta, kateri so se vsi drugi udje cen. kom. razen dveh uradnikov pridružili, se je gospod predsednik mojim prošnjam udal. Zatega delje je cenilna komisija nehala dalje potovati na 4. dan tega meseca, in jaz sem mislil, da po takem mi bo mogoče vsem dolžnostim v okom priti. Kajti, ko bi bil v Gorici kot deželni poslanec, bi mi bilo mogoče tudi pri šolskem svetu in cestnem odboru nazočnemu biti. Nenadoma pa mi dojde naznalo, da na ukaz višje oblastnije ima cenilna komisija 11. nadaljevati svoj obhod.

Proti takemu nepostavnemu in ljudstveni koristi nasprotnemu odloku bi koj bilo potrebno protestovati, kar pa je zaradi oddaljenja eden od drugega uda cen. kom. za zdaj nemogoče; znalo pa se bo ob svojem času tudi to zgoditi. Kar pa mene zadene, reči moram, da izmed vseh mojih dolžnostij dam naj večo važnost opravkom cenilne komisije. Ker se pa na protest malo zanesem, odločil sem za zdaj, najprvo delalnosti komisije se udeležiti. *)

Ako se spoštovani gospodje volilci z mojim mnenjem ter postopanjem ne strinjate, želim Vaš glas slišati; ker pripravljen sem za Vas po svoji moči vse storiti.

Matija Doljak.

Kmetijske i irgovske vesti.

1.

Iz Vipave 5. nov. [Izv. dop.] Napredek je geslo sedanjosti! Držeč se starih navad ne dobivamo sredstev, da bi mogli če dalje večim potrebam naše dobe zadostovati, iskati nam je torej novih. Ljudstva, ki tega niso še spoznala, tavajo po temi nevednosti, ki so jo podedovala od svojih prednikov, bolehalo na pomanj kljivosti prejšnjih rodov. Duh časa brezobzirno dalje hiti, kedor ga dohaja, godi se mu dobro, kedor zaostaja, gre rakovo pot, ker obstanka nij. Kakor sta si pa telesni in duševni stan pri posameznem človeku v tesni zvezi, eden upliva na drugega, tako tudi pri celih ljudstvih upliva telesno ali materialno stanje na dušno. Materialno zaostala ljudstva postanejo rohje, hlapi napredujočih. Materialna odvisnost dela pa tudi nemogoče duševno samostojnost. Duh se ne more prosto gibati, ne more se dvigniti do spoznanja proizvodov nove dobe in njihove koristi, ne more si jih prisvojiti. Za neznanjem hodi nezaupnost do vsega novega. Prehajajoč od ljudstev sploh, na slovenski narod, nahajamo vse te žalostne prikazni pri njem. Razumni možje lotili so se težavnega dela; začeli so mej slovenskim ljudstvom omiko širiti, a njihov trud rodil je premalo sadu; uvideli so, da je treba ljudski blagostan najpreje povzdigniti, potem stoprv more omika vhod mej ljudstvo najti. Začelo se je tedaj živno delovanje v tem zmislu. Snunejo se društva v povzdigo različnih oddelkov kmetijstva, napravljajo se kmetijske šole, da se slovenski mladeniči učé umnega kmetovanja, ustanavljajo se narodni denarni zavodi, ki domači denar zbirajo, da mu nij treba mrtvemu, brez obrestij pri posameznikih ležati, posredujejo izposojevanje po premoženjskih razmerah ali drugače do-

*) Res, da je cenilna komisija važna, a še važnejši se nam zdí dež. zbor, posebno pa finančni odsek, v katerega je izvoljen gosp. Doljak in če res preti v dež. zboru našemu narodu zguba kake težke pridobitne pravice, kakor g. poslanec pravi, potem mora on kot stražnik narodnih pravic, na najvažnejšem mestu stražiti.

voljno varnost obetajočim in sploh mogoča delajo velika podvzeta, ki so pogoj materialne samostojnosti vsakega naroda. Po denarnih zavodih širiti se bo začela kupčija, ta pri Slovencih komaj v povojih ležeči vir blagostanja. — Žalostno je videti, če se kaki kraj naše domovine ne udeležuje pri tem delovanju, tem žalostneje če je kraj od prirode bogato obdarjen z vsim, kar mora človeku življenje lajšati in prijetno delati. Moremo si pa bogatejše od prirode obdarjen kraj misliti, kakor je vipavska dolina? In kako je tukaj vse pri starem! Naj tedaj bagovalnim čitateljem v nekajkih dopisih razložim razmere na Vipavskem, kakor se nam kažejo od gospodarske in narodne strani.

Ugodna tla in gorko podnebje storé, da na Vipavskem rodi in dozori najplementnejše sadje. Vipavsko sadje odlikuje se posebno sladkobo in ker je zgodnje, išče se na sadnih trgih po velicah mestih posebno na Dunaji, in se iz tretje roke po neznansko visoki ceni prodaja, n. pr. stoji (kakor je ravno zadnja „Soča“ poročala) funt augušthane iz prva 80 kr. — 1 gold., in je vipavsko grozdje tudi v času, ko imajo tam trgatev in je tedaj domačega grozdja obilo na trgu, vselej še enkrat tako drago, kakor domače (avatrijsko). Iz avatrijskega grozdja pa napravljeno vino spravljajo in razpošiljajo v buteljah, kako pa je ta stvar pri nas?! Lepa marelica, hruška, breskev, figa dobi se v delikatesnih prodalnicah za 20 30 in še, čez krajcarjev. Koliko se pa prideluje pri nas tacega sadja, ki se na Dunaji po imenovani ceni prodaja? Sila malo in koliko bi se ga lahko pridelovalo! — Vipavec nikdar nij bil sadjerejec, sadje od nekdanj pri njem skoro divje raste. Ali nij smešno to, da vipavski kmetje, katerim bi sadjereja lahko toliko ali pa še več čistega dobička donasala, kakor vino, še cepljenja poglavitnega dela pri sadjereji ne umejo in da so bili na glasu nedavno in so še zdaj cepljariji, katerih je vsaka vas po enega imela, ali pa še pojenega neki so za svoje delo dobro plačilo tirjali, čeravno so več del svoje rokodelstvo slabo umeli,

V najnovejšem času se vendar nahaja nekaj taci. ki se za to reč nekaj več zmenijo. Da je pa na Vipavskem sadjereja šelj prvotnem stanu, nij se čuditi, če se pomisli, da je bilo Vipavcu sadje sicer dar božji, ali le samo kakor nekaj privrček, s katerim si poleti v hudi vročini usta malo osladi, žejo malo pogasi in slino naredi, po zimi pa iz sušija krop skuha, katerega je pa bogmé želodec žalosten. O kupčiji se sadjem na Vipavskem se ne more govoriti, kajti kar Budanjci z osliči v Ljubljano speljejo ali kar brzonoze Vipavke v jerbasih v Trst ali na Pivko zneso, se ne more imenovati kupčija. Očividno je, da pri takih razmerah sadje ne more imeti cene i da kmet svoje pridelke ne more v denar spraviti. Kaj ostaje družega nego sadje v zgoraj imenovani namen sušiti (ali ko bi uže vsaj to znali) drugo pa, ki nij za sušenje pripravno, v žganje sežgati. Kaj bi bili na pr. letos Vipavci se sadjem počeli, ko ne bi bil sam bog par Dunajčanov v deželo poslal, kiso ga pokupili in za dober dobiček na Dunaj spravili. Možje so pa sadje plačevali, kakor so sami hoteli, saj nekateri si še nijso upali prašati jih po ceni boje se, da jih ne zapode z blagom. Pisalec teh vrstic je sam slišal od ženske, ki je domov prišedši na vprašanje, po čem jej je Dunajčan češplje plačal odgovorila: „kaj vém! vaga, kakor hoče, plača kakor hoče, saj človek ne smé reči, da je živ.“ Recite Vipavci, nijli to žalostno, da se tuji z vašim dobrim blagom norčujejo. Dunajčan, kateremu zemlja ne rodi tako plemenitega sadu, potuje okoli, da si sé sadno kupčijo bogat denar služi, vi pa še lastnega blaga ne znate na trg spraviti. Da se v tej zadevi deželi pomaga, preudari naj se tale moja misel: Osnuje naj se društvo za sadno kupčijo; če se nihče ne najde, ki bi temeljito poznal to kupčijo, pošlje naj se eden na društvene stroške na Dunaj, da se tam v tej struki izuči, stopi naj Vipava v kupčijsko zvezo z Ljubljano, Gradcem, Dunajem, Peštom. Po tem načinu ostajal bi ves dobiček doma in sadje dobilo bi boljše ceno, kar bi bilo društvenikom prav in koristno kmetom. Pa uže ko to misel pišem, vidim, kako se bodo nekateri mojemu nasvetu posmehovali. Jaz ne jemljem patenta na svoj nasvet, marveč želim, da, kdor boljsega vé, priobči; vsakako pa naj se stvar dobro premisli. — Da bi se sadjereji zdatno na noge pomaglo, uvideli so nekateri potrebo vino in sajerejske šole. SLAP se je odločil za kraj šole. Vsak Ipa-vec vé, ga da ne le razumni, ampak tudi priprosti kmet uže spoznava to potrebo in si želi šole kar najhitreje. Maloktera ideja ukoreninila se je tako hitro mej ljudstvom, kakor ta, za njeno uresničenje se pa veliko premalo stori v kljub velikodušnosti ipavskega grofa in v kljub taboru. Nekateri možje, ki bodo o tem odločevali, še ne spoznajo te potrebe, ne koristi, ne občne želje Vipavcev. Kaj dela naš poslanec? Veči del sedeč molči, ali molčeč sedi. Po mojem mnenju treba je v dognanju tako važnega zavoda na odločilnem mestu neustrašeno, temeljite, prepričalne besede in ne le pobožne želje Ravnokar se snide deželni zbor in Vipavska šola ima priti na posvetovanje in sklep. Združite se torej Vipavske občine in podpišite peticijo za šolo, izročite jo svojemu poslancu in zahtevajte, da Vam z vsimi silami šolo pribori.